

Pot intervenir Déu en la nostra vida?

L'experiència de l'Esperit

Fra Josep Manuel Vallejo

Introducció

“Tots els qui són guiats per l'Esperit de Déu són fills de Déu. Perquè vosaltres no heu rebut un esperit d'esclaus que us faci tornar a caure en el temor, sinó l'Esperit que ens ha fet fills i ens fa cridar: ‘Abba, Pare!’ Així l'Esperit mateix s'uneix al nostre esperit per donar testimoni que som fills de Déu. I si som fills, també som hereus: hereus de Déu i hereus amb Crist, ja que, sofrint amb ell, serem també glorificats amb ell”. (Rm 8, 14-17)

Aquest fragment de Pau ens diu coses molt profundes i centrals a la vida cristiana. D'entrada, el cristianisme no té res a veure amb la por i l'esclavatge. Som fills i estem a casa. A més, l'Esperit de Déu s'ajunta a l'esperit de l'home perquè puguem dir “Abba, Pare”. Per tant, l'home té esperit, però no arriba a ser plenament home fins que no s'ajunta a l'Esperit de Déu.

Som fills, som hereus. L'herència és per als fills, no per als esclaus. I quina és l'herència? El Cel: El Cel ja ara aquí a la Terra, com a penyora, i el Cel definitiu, en la Plenitud del Temps.

Coses com aquestes són les que meditem durant aquest curs.

Per començar, ens plantejem si pot intervenir Déu en la nostra vida, si l'Esperit Sant actua. Volem veure alguns trets de l'experiència espiritual natural, perquè tothom, sigui cristià o no, pot fer experiència espiritual, com per exemple, l'experiència de la bellesa del paisatge o de la creació, l'art, la poesia, la bona literatura, la música. L'experiència artística és una experiència espiritual, així com l'experiència de bellesa enmig de la creació. L'amor humà, la tendresa, l'amistat, la paternitat, la maternitat, l'amor entre els esposos, la comunicació íntima, són experiències espirituals. Per això, quan no hi ha amor espiritual, l'amor físic és buit. El que de veritat és important és l'esperit que es comuniquen dos persones que s'estimen. Hi ha una altra experiència espiritual natural, i que el cristianisme hi posa l'accent, que és l'experiència d'atansar-se al sofriment dels pobres i els malalts. La compassió, el commoure's davant la necessitat de l'altre... El fer misericòrdia amb els leprosos és l'experiència espiritual més important de sant Francesc. Experiència que tothom té per creació i que es plenifica per l'acció de l'Esperit.

L'amor amb els sofrents és una experiència de l'esperit que pot fer tothom.

Després ens atansarem a l'experiència dels místics, l'experiència real, personal i profunda que algunes persones han fet. Podríem citar molts noms, començant pel gran místic que és el Senyor Jesús. Sant Pau és un home arravatat per l'Esperit Sant, que el fa caure a terra i el trasbalsa canviant-li la vida. L'experiència tan gran que va tenir de Jesús Ressuscitat el va fer passar de perseguidor a gran apòstol del cristianisme naixent. O, per exemple, l'experiència de Pascal que, quan va morir, van trobar en el folre de la seva jaqueta el seu Memorial que diu: “Foc, foc, foc, joia, joia, una immensa joia. Déu d'Abraham, Déu de Jacob, Déu d'Isaac...” No es refereix al Déu dels filòsofs sinó al Déu viu i veritable. Una experiència fulgurant, personal, mística, de l'Esperit Sant. I, com ell, hi ha moltes altres persones que han fet experiència mística de l'Esperit Sant.

A continuació, analitzarem una mica els grans textos de l'Antic Testament. Serà un curs de Pneumatologia senzill però profund. Tota Pneumatologia cristiana ha de començar per l'Antic Testament. El Gènesi, quan l'Esperit planava sobre les aigües en la Creació. L'esbarzer ardent de Moisès, la seva gran experiència mística, la seva vocació, el "descalça't que la terra que trepitges és sagrada". O la gran experiència d'Elies a l'Horeb, quan el Senyor no està en la tempesta, no està en el terratrèmol sinó en "el murmuri d'un ventijol suau", "en el murmuri d'un silenci subtil". També analitzarem Jr 31 i Ez 36, cimalls de l'Antic Testament on ja es pre- anuncia el Nou: "Us donaré un cor nou, posaré en vosaltres el meu Esperit, trauré de vosaltres un cor de pedra i us en donaré un de carn". En aquest text de després de l'Exili, Déu ha comprovat que el poble és incapaç de complir l'aliança i llavors Ell mateix, a través del seu Esperit, vindrà al cor dels creients per transformar-los. Això ocorre 500 anys abans de Crist i ja hi trobem el nucli del missatge de l'evangeli.

En el lloc central parlarem de Jesús. Jesús és l'home ple de l'Esperit Sant per antonomàsia. Jesús és l'home impulsat per l'Esperit, que el reparteix a mans plenes. I, a continuació, tractarem l'Esperit Sant en el Nou Testament, en les cartes i una mica en els evangelis. Veurem grans textos, com per exemple el de la Pentecosta, on l'Esperit es fa present com unes flames de foc d'amor, reunida la comunitat i en pregària, i passen de la por a la valentia. O el de Romans 8, o Gàlates 5,22 on descriu el fruit de l'Esperit Sant: amor, goig, pau, benvolença, fidelitat, dolcesa, domini d'un mateix... I Joan 14-15 que és un petit tractat de l'Esperit Sant i de la Trinitat.

Un cop haurem acabat l'Esperit en l'Antic i el Nou Testament, tractarem el tema de l'Esperit Sant en sant Francesc, l'experiència d'un sant molt estimat per nosaltres que viu en l'Esperit del Senyor i això és el que el mou: "Sobre totes les coses hem de desitjar de posseir l'Esperit del Senyor i deixar-lo actuar" (2R 10). Finalment reflexionarem sobre com discernir l'Esperit Sant en la nostra vida. Aquest és el gran tema del cristià adult, el de saber si estic mogut per impulsos de l'Esperit o no, i veurem quins criteris ens dona la tradició cristiana per saber si estic en l'Esperit Sant o en un altre esperit. I, per cloure, parlarem de les fonts de l'espiritualitat cristiana, com viure en l'Esperit.

Pot intervenir Déu en la nostra vida?

La pregunta de si Déu pot intervenir en la nostra vida és una mica retòrica, però no és sobreria, perquè no tothom pensa que Déu pugui intervenir en la vida. Des de la Il·lustració, el Deisme creu en l'existència de Déu, però d'un Déu que crea, que fa funcionar el món i el deixa tranquil. D'això que ve de la Revolució Francesa, de la Il·lustració, n'està plena la nostra cultura i nosaltres a vegades ens contagiem, i ens creiem que Déu ha deixat autònomes les realitats humanes i ja no hi intervé. En part és així, perquè no podem estar tot el dia demanant la pluja o demanant miracles... Però el que sí és evident és que Déu, a través del seu Esperit, intervé en el nostre cor. Déu, en tota l'experiència bíblica, és un Déu que es revela, que es comunica, que parla amb una llengua estranya però parla, i que transforma les persones si les persones volen, perquè Déu no pot obligar ningú a estimar-lo. Intentarà seduir-nos una i altra vegada, però si diem que "no", no podrà fer res. És la impotència de Déu davant de la nostra llibertat. Però, a través del seu Esperit Sant, Déu pot suggerir, impulsar... Si el deixem entrar ens podrà guarir, ens podrà transformar, podrà suavitzar les nostres dureses. Podrà fer tot el que es descriu en la preciosa Seqüència de l'Esperit Sant que cantem a la Pentecosta. Són els efectes de l'Esperit Sant en la nostra ànima. "Tot l'indòmit, endolciu, tot el fred, encaientiu"...

L'Esperit també està present enllà de la Bíblia. Sant Antoni Abad deia: "Jo tinc dos grans llibres en la meua vida, la Bíblia i el llibre de la Creació". El llibre de la Creació és d'una gran bellesa i

parla, diu moltes coses. Ara bé, es necessita un cor sensible, un cor capaç de contemplar, capaç d'afectar-se per la bellesa immensa de la Creació. I aquesta experiència d'extasiar-se amb el paisatge, de commoure's amb els arbres de la tardor quan anem a les muntanyes, la pot fer tothom. Hi ha salms preciosos que canten la Creació: "Alço els ulls a les muntanyes, d'on em vindrà l'ajuda?", "el cel parla de la glòria de Déu, l'estelada anuncia el que han fet les seves mans. Els dies d'un a l'altre es transmeten el missatge. L'un a l'altre se'l revelen les nits. Silenciosament, sense paraules"... El paisatge parla d'una manera impressionant, bellíssima.

Hi ha una altra bellesa que ha produït l'esperit humà, l'art: la pintura, la música, la poesia, la literatura... Respecte a la pintura, hom pot contemplar estona i estona un quadre de Van Gogh, de Millet, de Fra Angelico... i deixar-se impregnar de la seva bellesa i de la seva profunditat. Això és espiritual, profundament espiritual. L'experiència artística està plena d'Esperit. Però no tot és art. L'art modern, de l'últim segle, ha perdut espiritualitat, ja no hi ha rostres... Tindrà valor estètic però ha perdut tot aquest contingut espiritual que tenien els altres segles, segurament perquè ja no hi ha Déu...

També tenim l'experiència literària. Estic llegint un llibre bellíssim d'Stefan Zweig. En Jaume Vallcorba, que en pau descansi, ha publicat gairebé tota la seva obra a Acantilado i a Quadern. És un home d'entre guerres, un gran home molt sensible, i té diversos llibres en què expressa molt bé el moment creatiu, per exemple, quan Händel va compondre "El Messies". És preciós. Explica el drama de Händel que passà deu dies sense dormir i del procés de la lluita per la creació, de com aquella bellesa pot sortir d'un moment d'inspiració místic i dolorós alhora. Zweig va fer molta amistat amb els intel·lectuals, artistes i filòsofs europeus d'ambdós bàndols, precisament en el moment de la Primera Guerra, quan francesos i anglesos eren enemics dels austrohongaresos i alemanys. Va fer amistat per crear lligams de pau i de cordialitat enmig d'enemics per la qüestió política. Explica en aquest llibre, el de les seves Memòries,¹ com va conèixer l'escultor Rodin. En un moment donat, l'autor està visitant Rodin i aquest desapareix i el deixa sol. Endevina que s'ha ficat en el taller i està començant a remodelar una escultura

¹ STEFAN ZWEIF, *El mundo de ayer. Memorias de un europeo*, El Acantilado, Barcelona 2012.

que no li agradava, oblidant-se completament del visitant. D'una manera extraordinària explica la fertilitat d'aquell moment boig del do, de la inspiració, de l'arrabassament del creador amb la seva obra. Zweig té un petit llibre, "Los milagros de la vida", on parla d'un pintor que ha de fer un quadre sobre la Mare de Déu, una Anunciació, i no troba el model. Descriu molt bé aquest aspecte de la creació artística. Va buscant model pertot arreu i no el troba. Al final un dia, mirant al terrat, veu el rostre d'una noia i té com una il·luminació, veu que ella ha de ser el model. La noia era una jueva fugida d'Alemanya. Parla amb el seu padrastre i el convenç perquè la seva filla faci de model. Però la noia ve molt traumatitzada d'haver perdut els familiars, d'estar acollida... i té un rostre de dolor... Llavors, el pintor fa tota la pedagogia possible: parlar amb ella, li explicar la Bíblia, etc. perquè vagi ressuscitant per dintre i tingui una expressió adequada a la Mare de Déu. Però no ho aconsegueix. Al final renuncia a fer l'Anunciació i vol fer una Maternitat. Aconsegueix un nen i li dona a la noia perquè el tingui amb ella. Però li costa moltíssim perquè és una noia matxucada pel dolor i la guerra i li costa molt la tendresa. L'autor ho explica molt bé. Però, poc a poc, la noia va deixant sortir de si els seus sentiments maternals i, finalment, s'estableix una relació entre la noia i el nen, i l'autor narra com el pintor va captant aquells moments màgics de tendresa maternal entre la jove i l'infant.

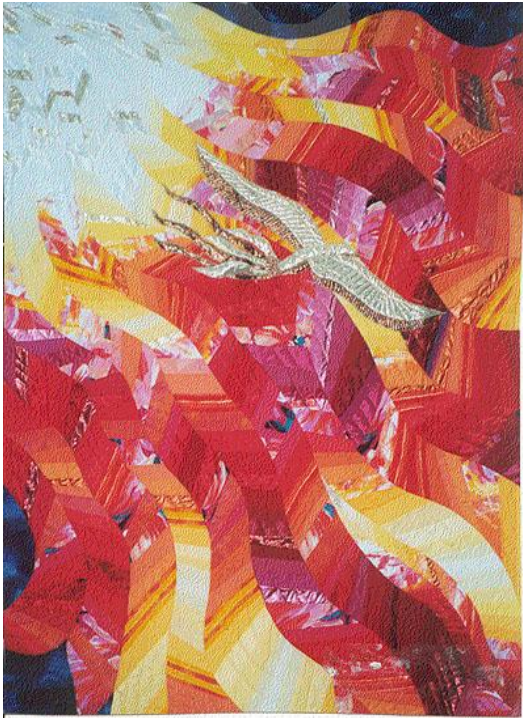
Aquest escriptor afirma que en l'art hi ha esperit; especialment la literatura és la que conserva l'esperit, no l'espiritualitat sinó l'esperit. Una bona novel·la ens transmet l'esperit. És allò que no es toca, és allò no material però que és real. Això que s'ha perdut a Europa des de fa uns segles, els grans literats ho conserven. I ho retrobem en els grans poemes. L'esperit està pertot arreu, no l'Esperit Sant de la Bíblia sinó que l'esperit creador, l'esperit humà que ens ha donat Déu està pertot arreu i es reflecteix en l'obra literària, en l'obra artística. En boca de Joan Maragall: "Si el món ja és tan formós, Senyor, si es mira amb la pau vostra a dintre de l'ull nostre, què més ens podeu dâ en una altra vida?" (Cant Espiritual). Què ben expressat! Si tenim un ull net, si tenim una sensibilitat espiritual, el món és també com el Cel.

"¿Adónde te escondiste, amado, y me dejaste con gemido? Como el ciervo huiste, habiéndome herido; salí tras ti, clamando, y eras ido" (Cántico Espiritual). Sant Joan de la Creu explica l'experiència mística del Senyor. Déu s'ha fet present i desapareix... i, inspirat en el Càntic dels Càntics, l'esposa surt per carrers i places cercant, clamant i cridant perquè no troba l'estimat, que se li ha fet present en un tast fugacíssim.

La bona literatura, especialment la poesia, és capaç de transmetre'ns l'esperit.

Com podem veure, l'espiritualitat no és simplement qüestió de pregària o de religions, sinó que l'Esperit de Déu omple l'univers, està pertot arreu. I per què no el veiem o no l'experimentem? Perquè tenim el cor endurit. El problema de l'Esperit és la insensibilitat.

Tothom pot fer experiència espiritual? Podríem dir que tothom és sensible a la bellesa del paisatge? O que s'extasia davant d'un quadre de Van Gogh? O que queda fascinat en entrar en una església del Císter, o en una romànica, o en una gòtica? Tothom és sensible davant d'una simfonia de Mozart, de Bach, o de Schubert? Tothom és sensible davant els arbres dels boscos de la tardor? Jo he contemplat paisatges amb altres persones, i jo extasiar-me amb la bellesa de l'entorn i els altres mirar-me com si estigués sonat... El pare Altisent deia: "quan ensenyés un quadre tan bell com aquest a una persona i es queda tan ampla, millor canviem de tema". Hi ha persones que no són sensibles a l'art, a la bellesa del paisatge, o a la música... Tenen els sentits obturats. No és que Déu no els hagi creat sensibles però pel que sigui tenen els sentits obturats. Per tant, tothom pot fer experiència espiritual d'aquest tipus, artística, musical, literària, però cal ser sensible i això es pot conrear. Estem a un nivell humà; no estem en el

cristianisme encara. El cristianisme duu a la plenitud tot això, però abans de l'experiència religiosa hi ha una experiència humana, l'experiència natural de Déu, que pot fer tothom.

Podríem pensar que a la sensibilitat per l'art només pot arribar-hi el que té cultura, el que s'ha cultivat... És clar. Però hi ha pastors que es passen amb el ramat moltes hores al camp, que són autèntics místics. Jo n'he conegut. I el pare Colomer, que era un dels grans filòsofs de Catalunya, un dels seus homes de referència era un pastor, perquè estan quiets molta estona, en silenci, i sols. I això els fa contemplatius i sensibles. El gran drama de la no profunditat de la nostra societat és que estem molt distrets. Fixem-nos que els filòsofs grecs eren tan profunds perquè contemplaven molt. I si un s'està molta estona contemplant la naturalesa, i els ritmes, i com creixen les plantes, i el que passa, es fa preguntes.

En resum, l'experiència espiritual la pot fer tothom, però cal tenir un cor amorosit, un cor sensible, un cor capaç de vibrar.

L'experiència de la compassió

L'experiència humana de la compassió davant del patiment és també una experiència espiritual, profundament espiritual. Recordem sant Francesc. Tenim tendència a identificar allò espiritual a la pregària, al silenci, a la mística... però si Déu és amor, i amor compassiu, tota experiència d'amor compassiu profund és experiència de l'Esperit Sant. Quan estíem de debò, fem experiència de l'Esperit. Quan estíem com Jesús estima, fins i tot als enemics, fins a perdonar al qui t'ofèn, estem fent experiència de l'Esperit de Jesús.

Hi ha un text preciós que llegim als inicis de la Quaresma, que desmunta els estereotips de penitència que tenim normalment. Diu així: "El dejuni que jo aprecio és aquest: allibera els qui han estat empresonats injustament, deslliga les corretges del jou, deixa lliures els oprimits i trosseja jous de tota mena. Comparteix el teu pa amb els qui passen fam, acull a casa teva els pobres vagabunds, vesteix el qui va despulat. No els defugis, que són germans teus" (Is 58,6). Aleshores ve l'experiència a conseqüència d'això: "Llavors brillarà com l'alba la teva llum, i a l'instant es guariran les teves ferides". La nostra guarició, la nostra reconciliació interior, la nostra pau veritable ve de la misericòrdia amb els sofrents. Això és profundament cristià. Per tant, l'activitat espiritual més important que aprecia Déu és aquesta. La pedra de toc de tota espiritualitat, que sigui sana i autèntica, és aquesta. L'espiritualitat cristiana, ens porta a això. I si no es dona, llavors és que es tracta d'una falsa espiritualitat, per molta pregària, per molta lectura, per molts recessos, per molts cursos que fem. Això és importantíssim. No oblidem que santa Teresa de Jesús, en el seu "Camino de Perfección", que és un manual molt pràctic per a la pregària, abans de parlar de la pregària té trenta capítols en què tracta de les relacions fraternals, com a condició de la pregària. És a dir, si un no té una vida sana fraternalment, d'estimar els altres, de sortir d'un mateix, no pot pregar bé. En tot cas, la pregària m'ajudarà a escalfar el cor, però aquest aspecte de sortir d'un mateix, de negar-se a un mateix, de

misericòrdia i de compassió, és consubstancial a l'experiència espiritual. I això és pur cristianisme, perquè en el cristianisme, la carn i l'esperit van junts, no es poden separar.

Quan parlem de Jesús, ja explicarem que l'experiència espiritual cristiana no es pot dissociar de Jesús de Natzaret. La carn de Jesús i l'esperit de Jesús van junts. Per tant, una persona serà molt espiritual si encarna en la seva vida les actituds de Jesús però, si no, és un espiritualista, o algú que fuig o que es busca a si mateix.

Però l'Esperit Sant no apareix solament al Nou Testament amb Jesús. L'Esperit és present des de la Creació del món (Gn 1,1), es revela a través de l'Antic Testament i del Nou i, amb plenitud, en Jesús; i Jesús posseeix i dona l'Esperit Sant. Ell és el qui té la plenitud de l'Esperit i el regala a qui es relaciona amb Ell. Recordem aquella escena de la dona que té pèrdues de sang i s'atansa a Jesús, el toca per darrera i queda guarida. I diu el text: "Va sortir com per darrera una força d'Ell": El seu Esperit. Només tocant Jesús, aquella dona es guareix. Una forma més teològica, més treballada de la comunicació de l'Esperit Sant per part de Jesús, es troba en la conversa amb la samaritana. En aquell diàleg, l'Esperit de Jesús, la seva aigua, transforma la dona. Molt més personal. Molt més apte per quan fem Exercicis Espirituals, de posar-nos en la pell de la samaritana i dialogar amb Jesús a través del text. Fixem-nos que és Jesús Ressuscitat qui dialoga amb la samaritana, perquè el Jesús de l'evangeli de Joan és Jesús Ressuscitat, qui ens dona el seu Esperit a través de la Paraula. I recordem també aquell text tan bell de Joan 7: "Qui tingui set que vingui a mi i begui. Del seu si correran rius d'aigua viva". Què ben expressada l'experiència de Déu. L'aigua de la vida és símbol de l'Esperit Sant. Qui tingui set –perquè hi ha gent que no en té– que vingui a mi, que es faci deixeble meu, que m'escolti i begui de l'aigua de la vida. Això és rebre l'Esperit Sant. És relacional, de tu a tu. No és una experiència com en l'Antic Testament, impersonal, simbolitzada pel foc, el vent, l'aigua... A l'Antic Testament, l'Esperit hi és però és impersonal. En el Nou, l'Esperit té el rostre de Jesús. Jesús és qui el posseeix i el dona.

Com s'experimenta l'Esperit Sant? Normalment és una experiència de pau, de tendresa, d'ordre, de joia serena, que m'inunda de compassió i em porta a compadir-me. Una experiència que impulsa (Romans 8). Com sento l'impuls? Quins impulsos són els de l'Esperit Sant? Si m'impulsa a venjar-me, això és de l'esperit, però no del sant. A vegades confonem els impulsos inconfessables amb els de l'Esperit Sant. Però, si sento un impuls per demanar perdó, o un impuls per perdonar, això està clar que és de l'Esperit Sant.

Normalment l'Esperit Sant em donarà pau i calma, però no sempre. Això ho explica molt bé sant Ignasi de Loiola. Quan la meva vida és impura, està egoísticament mirant-se el melic, l'Esperit Sant em punxarà, no em donarà pau. Quan la meva vida està ordenada i està treballant per donar-se, l'Esperit Sant em donarà encara més goig i més ganes de donar-me. Els grans sants de la Tradició ens han transmès criteris per discernir si estic portat per l'Esperit Sant o per un altre esperit. El criteri que no falla és el dels fruits. "Pels seus fruits els coneixereu". Santa Teresa ho diu molt bé: "Per saber si una persona prega bé, no heu de mirar què prega, ni les pràctiques pietoses que fa". Sabem que una persona prega bé perquè renta els peus als altres, perquè fa en secret els treballs bruts, perquè és humil, perquè es preocupa dels altres i no de si, perquè li agrada estimar en secret... pels fruits.